

УДК 332.142.4+338.262
JEL Classification: P25, P41

*Лайко О.І.,
д-р екон. наук, старш. наук. співроб.,
заступник директора з наукової роботи,
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних
досліджень НАН України,
Капітанець С.В.,
канд. пед. наук, доц., старш. наук. співроб. відділу
удосконалення протидії митним правопорушенням,
Науково-дослідний центр митної справи
Науково-дослідного інституту фіскальної політики УДФСУ,
Чехович З.В.,
провідний інженер,
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних
досліджень НАН України*

РЕАЛІЗАЦІЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСТ І ГРОМАД НА ЗАСАДАХ ГЛОКАЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. Сучасні умови розвитку міст і громад висувають нові комплексні вимоги, сутність яких полягає в поєднанні необхідності досягнення сталого розвитку на локальному рівні з потребою участі в процесах транскордонного, міжнародного економічного обміну, що є особливо актуальним в аспекті провадження реформи децентралізації. Глокалізація як процес передбачає вихід локальних соціально-економічних підсистем на міжнародний рівень завдяки наявним особливостям і перевагам внутрішнього розвитку і шляхом участі в національних, транскордонних, міжнародних зв'язках, однак потребує ретельного моніторингу процесу досягнення поставлених цілей для визначення ефективних механізмів регулювання. Стрімкий розвиток глобальних економічних зв'язків та локальних децентралізаційних процесів визначають проблему наукового обґрунтування і супроводження розвитку локальних соціо-економічних систем в аспектах досягнення цілей сталого розвитку і включення в господарський обмін на національному, транскордонному, міжнародному рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку міських та сільських територіальних господарських систем, питанням управління функціонуванням муніципальних утворень в умовах впливу глобалізаційних процесів присвятили свої роботи такі вчені, як: Коваленко А. О. [1, с. 70], Мельник М. І., Монастирський Г. Л. [2], Сторонянська І. З. Ключові аспекти оцінки досягнення цілей сталого розвитку визначені в аналітичних доповідях, підготовлених за підтримки ООН та ОЕСР [3; 4]. Однак сучасні умови впливу реформаторських процесів в сферах децентралізації та місцевого самоврядування визначають необхідність продовження досліджень з питань забезпечення ефективного розвитку міст і громад в частині включення спільнот базового рівня в економічний обмін.

Постановка завдання. Розроблені і адаптовані для України цілі сталого розвитку [4, с. 82] формують методологічну рамку для провадження моніторингу та регулювання розвитку територіальних систем господарювання, зокрема за допомогою цілей, завдань, індикаторів, визначених в розділі 11. Однак новітні й актуальні для України аспекти впливу процесів децентралізації на розвиток міст і громад серед наведених в національній доповіді показників представлені недостатньо, а деякі з наявних індикаторів характеризуються важкістю доступності статистичної інформації про їхню динаміку. Необхідним завданням є визначення переліку релевантних, репрезентативних індикаторів сталого розвитку міст і громад в Україні, з врахуванням впливу процесів децентралізації та глокалізації, для розрахунку яких наявними є всі необхідні статистичні показники у відкритому доступі. Також необхідним є обчислення значень таких індикаторів за період 2010–2017 років, визначення їхніх відхилень від цільових значень або значень в базисному 2005 році з метою встановлення ключових трендів і характеру змін обраних показників, а також розробки відповідних регуляторних заходів щодо покращення стану досягнення цілей сталого розвитку національними містами і громадами в умовах децентралізації та глокалізації. По деяких індикаторах, що характеризують безпосередньо децентралізаційні процеси, розрахунковий період передбачається змінити на відмінний від інших показників, а саме на період 2015–2018 років. Це

зумовлено тим, що для більш раннього періоду політико-економічного стану бази реформи місцевого самоврядування не були актуальними, оскільки Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» ще не був прийнятий і старт реформи офіційно відбувся з прийняття Концепції реформування місцевого самоврядування в Україні [5; 6].

З огляду на вищевикладене, метою статті є визначення перспективних напрямів і засад державної регуляторної політики щодо стимулювання сталого розвитку міст і громад в Україні на основі розрахунків, проведених за методичним підходом, що поєднує в собі індикатори сталого розвитку, визнані на міжнародному і національному рівнях, а також авторські індикатори, які враховують сучасні особливості і вплив процесів децентралізації та глокалізації на сталий розвиток міст і громад в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для успішного виконання суспільних, соціальних та інших функцій, покладених на територіальні громади, як осередки самоорганізації та самоврядування населення, для підтримки власної спроможності і самодостатності останні повинні мати міцний економічний потенціал. Особливо актуальним стає міжмуніципальне співробітництво в частині відповідності цілям сталого розвитку для сучасного стану національної економіки, яка трансформується під впливом процесів децентралізації та глокалізації – активізації участі локальних унікальних територіальних осередків в глобальних процесах міжнародного економічного обміну. Глокалізація з точки зору соціально-економічного розвитку територіальних систем господарювання означає включення територіальних громад в транскордонні, міжнародні економічні відносини, участь в глобалізованих ринках на засадах використання локальних переваг і особливостей. Соціально-економічні мезосистеми в такому разі перетворюються на суб'єктів міжнародних економічних відносин, що не є закріпленим юридично, однак має місце на практиці. Тому для забезпечення ефективної реалізації масштабних інвестиційних проектів для активної участі в спільній господарській діяльності для вітчизняних територіальних громад потрібним є використання інструментів міжмуніципального співробітництва. Для оцінки ефективності участі міст і громад у процесах економічного обміну, для визначення відповідності умов проживання цілям сталого розвитку пропонується система індикаторів, що ґрунтується на принципах актуальності, релевантності, доступності даних, актуальності та об'єктивності, всебічного охоплення ключових напрямів сталого розвитку, врахування сучасних аспектів децентралізації та глокалізації. Дана система також враховує досвід і положення методологій оцінки сталого і збалансованого розвитку громад, розроблених ООН, ОЕСР та інших інституцій.

Пропоновані індикатори, що обов'язково базуються на визначниках сталого розвитку міст і громад в умовах децентралізації, доцільно розглядати у розрізі таких напрямів:

- доступність і комфортність умов проживання в містах і громадах;
- готовність до співпраці та спільного виконання значущих проектів;
- включеність в глокалізаційні процеси (участь локальних громад в світогосподарських процесах);
- екологічна успішність і готовність до переходу на засади циркулярної економіки.

За напрямом доступність і комфортність умов проживання в містах і громадах запропоновано здійснювати оцінку з позицій можливості його придбання, утримання та з точки зору забезпеченості житла комунальними послугами, його облаштованості.

Одним з ключових індикаторів добробуту і сталого розвитку поселень є показник доступності житла для придбання представниками середнього класу. Так, якщо в розвинених країнах на придбання необхідного житла представникові середнього класу достатньо витратити 2,5–3 річний дохід, то в Україні вартість найпростішого житлового об'єкту може сягати від 15 до 57-річних доходів представника середнього класу [7]. Проте для більш точної оцінки доступності житла з позиції сталого розвитку національної економічної системи необхідним є детальний аналіз за репрезентативними індикаторами.

В національній доповіді Цілі сталого розвитку [4] в пункті 11 (Ціль № 11) в якості таких індикаторів визначено:

11.1.1. Коефіцієнт платоспроможності позичальника, РТІ (співвідношення щомісячних витрат позичальника та членів його родини на обслуговування боргу за іпотечним кредитом та сукупного обсягу щомісячних доходів), (вимірюється у %);

11.1.2. Частка відмов позичальникам іпотечних кредитів у загальному обсязі запитів на отримання кредитів за невідповідністю коефіцієнту платоспроможності (РТІ >43%), (вимірюється у %).

Однак, з точки зору доступності статистичних даних, оцінка доступності житла за такими індикаторами є проблемною, оскільки інформація щодо платоспроможності позичальників, частки відмов у наданні іпотечних кредитів у відкритому доступі відсутня.

Науковцями ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України» запропоновано використовувати в якості індикатора доступності житла співвідношення місячної опосередкованої вартості спорудження житла (вартість 1 кв. м загальної площі квартир будинку, грн) до місячної заробітної плати (у розрахунку на одного штатного працівника, грн) [8]. Але заробітна плата штатного працівника витрачається на утримання домогосподарства і більш об'єктивним

індикатором є співвідношення опосередкованої вартості спорудження житла до сукупних середньомісячних доходів на одне домогосподарство. Цільовими значеннями даного індикатора мають бути співвідношення 0,45 – в 2015 році, 0,4 – в 2020 році, 0,35 – в 2025 році, 0,3 – в 2030 році, за аналогією до цільових значень індикатора 11.1.1 [4]. Це означає, що при значенні індикатора 0,3 термін часу, за який всі зароблені доходи домогосподарства покривають витрати на придбання житла, скоротиться до 3,5 років. А якщо домогосподарства витратять на придбання житла до 70% від своїх доходів, а решту використовуватимуть на поточні потреби, то термін часу, необхідний для заробляння і накопичення доходу, достатнього для придбання житла, становитиме 5 років.

Розрахунок індикатора доступності житла в містах і громадах України наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Оцінка доступності житла в містах і громадах України з позицій сталого розвитку

Індикатори підцілі	Роки								
	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Показник опосередкованої вартості спорудження житла, грн	2031,8	6125,8	6590	6987,5	7012,5	7258,9	8012,5	8848	11745
Сукупні середньомісячні доходи на одне домогосподарство, грн	1321,4	3481	3853,9	4144,5	4470,5	4563,3	5231,7	6238,8	8165,2
Співвідношення опосередкованої вартості спорудження житла до сукупних середньомісячних доходів на одне домогосподарство	1,54	1,76	1,71	1,69	1,57	1,59	1,53	1,42	1,44
Цільові значення індикатора Співвідношення опосередкованої вартості спорудження житла до сукупних середньомісячних доходів на одне домогосподарство	Станом на								
	2015р.			2020р.		2025р.		2030р.	
	0,45			0,4		0,35		0,3	
Співвідношення опосередкованої вартості спорудження житла до сукупних середньомісячних доходів на одне домогосподарство	2017 рік у пунктах до значень:								
	2005р.			2015р. (ЦЗ)			2020р. (ЦЗ)		
	(+,-) -0,1			(+,-) 0,99			(+,-) 1,04		

Примітка: 2014-2017рр. без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції

Джерело: розраховано авторами на підставі даних [9; 10]

Показник співвідношення опосередкованої вартості спорудження житла до сукупних середньомісячних доходів на одне домогосподарство в 2017 році в порівнянні з 2005 роком та більшістю попередніх років покращив свої значення, зокрема таке співвідношення в 2017 році зменшилось у порівнянні з 2005 роком на 0,1 пункти, однак цільових значень 2015 та 2020 років ще суттєво не досягає на 0,99 та 1,04 пункти, відповідно.

Досягнення цільових значень індикаторів є питанням підвищення сукупних середньомісячних доходів на одне домогосподарство, розмір яких має збільшитись в 4,8 рази.

Комфортність житла із врахуванням головних ідей сталого розвитку може бути оцінена з позицій можливості його утримання, забезпеченості житла комунальними послугами та його облаштованості. Для оцінки доступності комунальних послуг в містах і громадах пропонуємо застосування індикатора питомої ваги витрат домогосподарств на житлово-комунальні послуги та купівельної спроможності середньомісячних витрат домогосподарства після оплати комунальних послуг (рис. 1).

Динаміка доступності утримання житла в Україні, судячи зі значень індикатора питомої ваги витрат домогосподарств на житлово-комунальні послуги, знижується, оскільки зростає частка витрат на комунальні послуги в загальній сукупності витрат з 6,4% в 2005 році до 16,4% в 2017 році. Втім, такі порівняння здійснені на основі усереднених по всіх домогосподарствах даних і не відображають реальної картини щодо можливостей сплати комунальних послуг соціально незахищеними верствами населення. У той же час в усіх країнах ЄС частка комунальних витрат у загальній структурі витрат домогосподарств є значно вищою, аніж в Україні: від 17% на Кіпрі до 28–29,7% у Данії та Фінляндії. Крім того, величина доходу, отриманого домогосподарствами в країнах ЄС, є значно вищою, ніж в Україні, і суми, що залишилась після оплати комунальних послуг, цілком достатньо для нормального добробуту та життя родин в цих країнах.

В Україні величина доходів, що залишаються після оплати комунальних послуг, не завжди є спроможною покрити прожитковий мінімум для працездатної особи. Нами було використано для розрахунків в табл. 1 показник сукупних витрат в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство в співставних цінах 2005 року, тобто з виключенням впливу фактору інфляції. Це пов'язано з тим, що нормативно визначений розмір прожиткового мінімуму на 1 працездатну особу суттєво не переглядався в Україні досить давно. Цей мінімум зріс у 2017 році в порівнянні з 2005 роком у 3,89 рази, тоді як офіційний кумулятивний індекс інфляції за період з 2005 року по 2017 рік

становив 516,1%. До того ж прожитковий мінімум у 2017 році був у 2,1 рази меншим за мінімальну заробітну плату, у той час як в 2005 році ці дві мінімальні соціальні величини були однаковими.

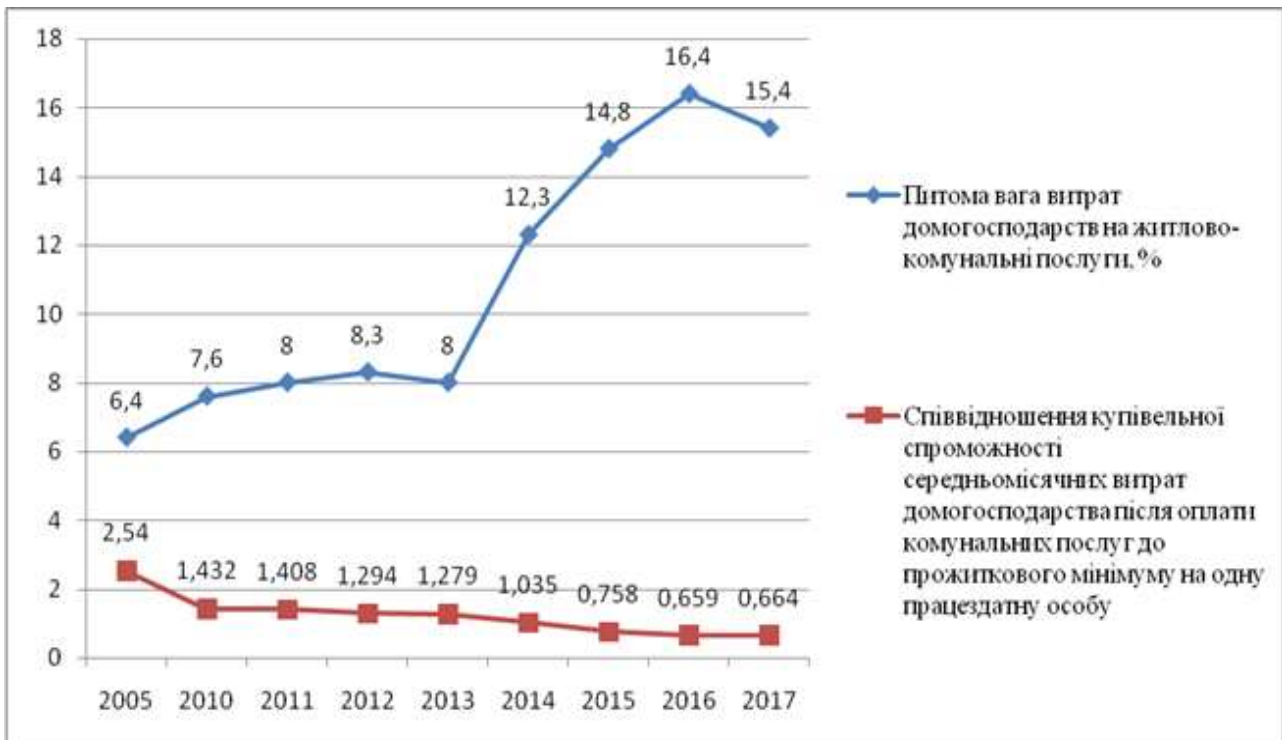

Рис. 1. Оцінка доступності житла в містах і громадах України

Примітка: 2014-2017рр. без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: розраховано авторами на підставі даних [8; 11; 12]

Відображене на рис. 1 співвідношення купівельної спроможності середньомісячних витрат домогосподарства після оплати комунальних послуг до прожиткового мінімуму на одну працездатну особу демонструє зниження на 1,876 пункти, що є серйозним негативним індикатором динаміки можливостей щодо утримання житла і сплати комунальних послуг в Україні.

За напрямом готовність до співпраці та спільного виконання значущих проектів сталий розвиток міст і громад України може бути оцінений за допомогою таких індикаторів, як:

- кількість утворених об'єднаних територіальних громад, од.;
- кількість жителів в об'єднаних територіальних громадах, осіб;
- площа території ОТГ, тис. кв. км;
- кількість договорів міжмуніципального співробітництва, од.;
- кількість громад, що використовують інструмент міжмуніципального співробітництва, од.;
- кількість територіальних громад, залучених до процесу реформування, од.;
- питома вага територіальних громад, залучених до процесу реформування, що використовують інструмент міжмуніципального співробітництва, %;
- обсяги державної фінансової підтримки розвитку ОТГ з ДФРР, млрд грн;
- кількість проектів, відібраних за конкурсом і профінансованих ДФРР, од.;
- середня вартість одного проекту, відбраного за конкурсом і профінансованого ДФРР, тис. грн.

Наведені індикатори є запропонованими для використання авторами і в більшості не мають цільових значень. Позитивним, з погляду успішності реформи децентралізації в Україні, є зростання значень цих показників. Єдиним індикатором, для якого можна встановити цільове значення в 100% є питома вага територіальних громад, залучених до процесу реформування, що використовують інструмент міжмуніципального співробітництва.

Оцінку готовності до співпраці та спільного виконання значущих проектів містами і громадами наведено в табл. 2.

Результати розрахунків готовності до співпраці та спільного виконання важливих проектів містами і громадами засвідчують позитивну динаміку формування об'єднаних територіальних громад в Україні, що додатково підтверджують дані про чисельність ОТГ: створено 874 ОТГ у 2018 році в порівнянні з 159 ОТГ в 2015 році. На жаль, фінансова спроможність територіальних громад, що

об'єднались, не може бути проаналізована в динаміці через відсутність належної статистичної інформації. Але, проведена оцінка фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад, станом на грудень 2017 року, продемонструвала високий рівень їхньої дотаційності. Близько 50 ОТГ із 366 довели свою бюджетну і фінансову спроможність щодо покриття власних витрат власними доходами. Крім того, деякі з них були спроможні сплачувати реверсну дотацію в державний бюджет. Проте більшість із створених ОТГ виявилась нездатною покривати свої потреби у витратах за рахунок власних доходів. Незважаючи на зростання кількості територіальних громад, залучених до процесу реформування, і кількості громад, що використовують інструмент міжмуниципального співробітництва, питома вага територіальних громад, залучених до процесу реформування, що використовують інструмент міжмуниципального співробітництва, все ще залишається відносно низькою: від 12–16% у 2016–2017 роках до 30,23% у 2018 році. Обсяги державної фінансової підтримки децентралізаційних процесів в Україні зростають і, відповідно, збільшується середня вартість одного проекту, відібраного за конкурсом і профінансованого ДФРР, яка в 2017 році зростає, в порівнянні з 2015 роком з 3,32 млн грн до 7,40 грн. Це позитивний показник, який може свідчити про поступовий перехід до інституціонального інвестування в територіальних громадах України, тобто капіталовкладення здійснюються в стратегічно значущі проекти. Однак без розширеної інформації про сутність таких проектів важко робити остаточні висновки.

Таблиця 2

Оцінка готовності до співпраці та об'єднання міст і громад України

Індикатори підцілі	Роки			
	2015	2016	2017	2018
Кількість утворених об'єднаних територіальних громад, од.	159	366	665	874
Кількість територіальних громад, залучених до процесу реформування, од.	814	1771	3159	3711
Питома вага територіальних громад, залучених до процесу реформування, що використовують інструмент міжмуниципального співробітництва, %	21,13	16,09	12,66	30,23
Обсяги державної фінансової підтримки розвитку ОТГ з ДФРР, млрд грн	2,908	3	3,5	6
Середня вартість одного проекту, відібраного за конкурсом і профінансованого ДФРР, млн грн	3,32	3,7	4,36	7,4

Джерело: розраховано авторами на підставі даних [13; 14; 15]

Включеність в глокалізаційні процеси (участь локальних громад в світогосподарських процесах), здатність міст і громад брати участь в процесах міжнародного економічного обміну може оцінюватись відповідно до вподобань інвесторів щодо здійснення капіталовкладень в регіональні соціально-економічні системи. Індикатором в такому випадку може бути питома вага регіонів України з позитивною динамікою прямих іноземних інвестицій, а цільовим значенням має бути відмітка в 100%, оскільки за умов сталого розвитку всі територіальні одиниці мають демонструвати нарощування обсягів прямого іноземного інвестування щороку. Результати розрахунків даного індикатора наведено на рис. 2.

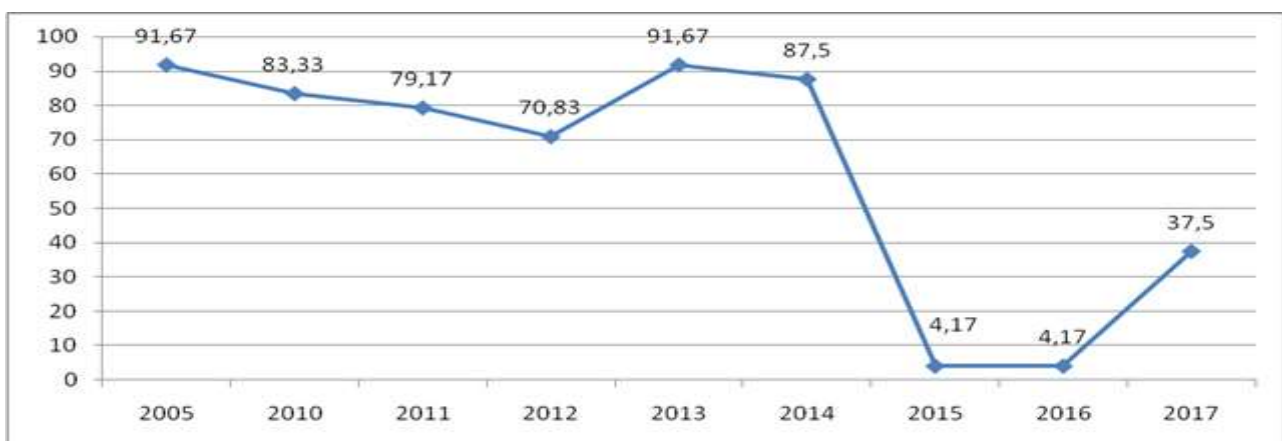

Рис. 2. Питома вага регіонів України, що мали позитивну динаміку прямих іноземних інвестицій, %

Джерело: розраховано авторами на підставі даних [16; 17]

Динаміка участі регіонів України в міжнародному обміні інвестиційними ресурсами характеризується негативними тенденціями – кількість і питома вага областей, котрі мали позитивну

динаміку прямих іноземних інвестицій нестабільно змінюються щороку. Найбільше падіння обсягів іноземного інвестування відбувалось протягом 2015–2016 років. У 2017 році тренд став позитивним (37,5% регіонів мали позитивну динаміку прямих іноземних інвестицій), але до цільового значення не вистачає ще 62,5 відсоткових пунктів.

Хаотичність змін динаміки прямих іноземних інвестицій в регіонах України свідчить про відсутність цілеспрямованої і дієвої політики регулювання та стимулювання іноземного інвестування. Для активної та результативної участі міст і громад України в процесах міжнародного обміну інвестиційними ресурсами потрібним є застосування важелів державної регуляторної підтримки, які надаватимуть змогу презентувати містам і громадам України власні інвестиційні можливості на міжнародному рівні.

Екологічна успішність і готовність до переходу на засади циркулярної економіки міст і громад може бути оцінена за показниками роздільного збору і безвідходної переробки сміття, яке утворюється в громадах. Для зручності переробки побутових відходів, що утворюються в населених пунктах, важливою характеристикою екологічної успішності міст і громад є готовність до провадження роздільного збору побутового сміття. Для моніторингу такої готовності пропонуємо використовувати індикатори у вигляді кількості населених пунктів, у яких впроваджено роздільне збирання ТПВ, та частки населених пунктів у їхній загальній кількості в регіоні, де запроваджено роздільне збирання ТПВ. Актуальність і доцільність використання таких індикаторів підтверджується Порядком проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 № 856, де використовується показник № 64 – Частка населених пунктів, у яких впроваджено роздільне збирання твердих побутових відходів, у загальній кількості населених пунктів регіону [18].

Результати оцінки готовності до екологічно чистої переробки відходів в містах і громадах наведено на рис. 3.

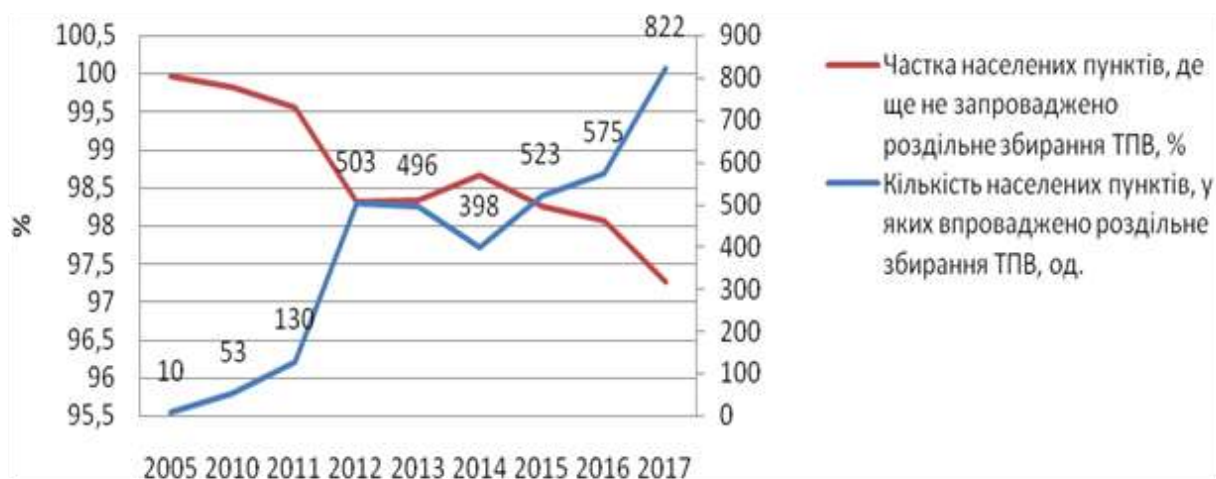

Рис. 3. Оцінка готовності до екологічно чистої переробки відходів в містах і громадах України

Джерело: за даними [19]

Динаміка показників готовності до екологічно чистої переробки відходів в містах і громадах України свідчить про поступове збільшення кількості населених пунктів, в яких ставлення до відходів переходить в розряд ресурсного, а не проблемного бачення. Хоча питома вага таких громад, де закладаються підвалини формування циркулярної економіки, ще є замалою і в більш ніж 97% населених пунктів в Україні не запроваджено роздільний збір різного роду відходів.

Висновки з проведеного дослідження. Розвиток міст і громад в Україні знаходиться на стадії визначальних трансформаційних змін і зустрічає можливість досягнення суттєвого соціально-економічного ефекту у випадку впровадження належних регуляторних заходів. Результати проведених розрахунків за адаптованим переліком показників сталого розвитку для міст і громад свідчить про істотні відставання від сучасних європейських трендів і цільових значень індикаторів доступності житла, участі в міжнародному інвестиційному обміні та можливості запровадження моделі циркулярної економіки. Для повноцінного включення національної економічної системи та локальних соціально-економічних підсистем до глокалізаційних процесів необхідними є важелі регуляторної підтримки і провадження політики стимулювання сталого розвитку як на різних адміністративно-територіальних рівнях, так і у вимірі стратегічно важливих секторів економіки. Розробка важелів такої регуляторної політики становить предмет і перспективи подальших досліджень з даної тематики.

Бібліографічний список

1. Коваленко А.О. Урбанізація і стратегічне планування сталого розвитку міст. *Економічний вісник*. 2017. № 4. С. 67-77
2. Монастирський Г.Л., Мельник А.Ф. Управління розвитком муніципальних утворень: теорія, методологія, практика: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2007. 476 с.
3. Доповідь про зелену трансформацію в Україні на основі показників зеленого зростання ОЕСР. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 2016. 60 с.
4. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна»: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. 2017. 176 с.
5. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 13. Ст. 91.
6. Концепція реформування системи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p/para8#n8> (дата звернення: 10.11.2018).
7. Симоненко В.К. Город должен выступать субъектом рыночных отношений в строительстве. *Вечерняя Одесса*. №109 (10664). URL: <http://vo.od.ua/rubrics/tema-dnya/41267.php> (дата звернення: 08.11.2018).
8. Цілі сталого розвитку для України: регіональний вимір: аналітична доповідь. ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України». Львів, 2018. 90 с.
9. Про показники опосередкованої вартості спорудження житла станом на 1 жовтня 2018 року. URL: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2018/12/nakaz-vid-06.12.2018----335.pdf> (дата звернення: 02.11.2018).
10. Структура сукупних ресурсів домогосподарств (1999-2017). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/gdv/dg_rik/dvdg_u/str_res2010_u.htm (дата звернення: 22.10.2018).
11. Комунальні платежі в Україні та в Європі. URL: <https://economics.unian.ua/realestate/1679987-novi-tarifi-ukrajintsi-vse-odno-platyat-v-15-razi-menshe-nij-u-evropi.html> (дата звернення: 12.10.2018).
12. Прожитковий мінімум в Україні: Дані аналітичної агенції Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/wagemin/> (дата звернення: 15.10.2018).
13. Довідка щодо стану реалізації договорів про співробітництво територіальних громад відповідно до Закону України «Про співробітництво територіальних громад». URL: http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/06/Dovidka_stan_real_dogovor.pdf (дата звернення: 19.10.2018).
14. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/346/10.12.2018.pdf> (дата звернення: 24.10.2018).
15. Реєстр договорів про співробітництво територіальних громад. URL: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2018/06/reestr-20.12.2018.pdf> (дата звернення: 26.10.2018).
16. Статистичний щорічник «Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України» за 2008 рік / за ред. Л. М. Овденка. Київ: Державна служба статистики України, 2008. 51 с. URL: <http://storage.library.opu.ua/online/111/3/invest.pdf> (дата звернення: 16.10.2018).
17. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України/з України: за країнами світу; країнами ЄС; видами економічної діяльності; по регіонах (2010-2017). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zd/inv_zd/pi_ak_ks_reg/pi_ak_ks_reg_u.zip (дата звернення: 11.11.2018).
18. Порядок проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 № 856. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2015-%D0%BF> (дата звернення: 12.11.2018).
19. Частка населених пунктів, у яких впроваджено роздільне збирання ТПВ, у загальній кількості населених пунктів регіону. URL: <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/zkhk/terretory/chastka-naselenih-punktiv-u-yakih-vprovadzhenozrozdilnezbirannya-tpv-u-zagalniy-kilkosti-naselenih-punktiv-regionu/> (дата звернення: 14.11.2018).

References

1. Kovalenko, A.O. (2017), "Urbanization and strategic planning of sustainable urban development", *Ekonomichnyi Visnyk*, no. 4, pp. 67-77.
2. Monastyrskiy, H.L. and Melnyk, A.F. (2007), *Upravlinnia rozvytkom munitsypalnykh utvoren: teoriia, metodolohiia, praktyku* [Management of the development of municipalities: theory, methodology, practice], monograph, *Ekonomichna dumka*, Ternopil, Ukraine, 476 p.

3. *Dopovid pro zelenu transformatsiiu v Ukraini na osnovi pokaznykiv zelenoho zrostannia OESR. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy* [Report about green transformation in Ukraine based on OECD green growth indicators. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine] (2016), 60 p.
4. *Natsionalna dopovid "Tsili staloho rozvytku: Ukraina". Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy* [National report "Goals of sustainable development: Ukraine". Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine] (2017). 176 p.
5. *Pro dobrovolne obiednannia terytorialnykh hromad* [About voluntary association of territorial communities], Zakon Ukrainy dated 05.02.2015 no. 157-VIII (2015), *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, no. 13, p. 91.
6. *Kontseptsiiia reformuvannia systemy mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini* [Concept of reforming the system of local self-government and territorial organization of power in Ukraine], Rozporiadzhennia KMU dated 01.04.2014, no. 333-p., available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p/paran8#n8> (access date November 10, 2018).
7. Simonenko, V.K. (2018), "The city should be the subject of market relations in construction", *Vecherniaia Odessa*, no. 109 (10664), available at: <http://vo.od.ua/rubrics/tema-dnya/41267.php> (access date November 8, 2018).
8. *Tsili staloho rozvytku dlia Ukrainy: rehionalnyi vymir (2018)* [Goals of sustainable development for Ukraine: regional dimension], analytical report, DU «Instytut rehionalnykh doslidzhen im. M.I. Dolishnoho NAN Ukrainy», Lviv, Ukraine, 90 p.
9. *Pro pokaznyky oposeredkovanoi vartosti sporudzhenia zhytla stanom na 1 zhovtnia 2018 roku* [About indicators of indirect cost of housing construction as of October 1, 2018], available at: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2018/12/nakaz-vid-06.12.2018-----335.pdf> (access date November 2, 2018).
10. *Struktura sukupnykh resursiv domohospodarstv (1999-2017)* [Structure of total household resources (1999-2017)], available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/gdv_dg_rik/dvdg_u/str_res2010_u.htm (access date October 22, 2018).
11. *Komunalni platezhi v Ukraini ta v Yevropi* [Utility payments in Ukraine and in Europe], available at: <https://economics.unian.ua/realestate/1679987-novi-tarifi-ukrajintsi-vse-odno-platyat-v-15-razi-menshe-nij-u-evropi.html> (access date October 12, 2018).
12. *Prozhytkovyy minimum v Ukraini: Dani analitychnoi ahentsii Minfin* [Industrial Minimum in Ukraine: Data from the Analytical Agency of the Ministry of Finance], available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/wagemin/> (access date October 15, 2018).
13. *Dovidka schodo stanu realizatsii dohovoriv pro spivrobitnytstvo terytorialnykh hromad vidpovidno do Zakonu Ukrainy «Pro spivrobitnytstvo terytorialnykh hromad»* [Reference about the status of implementation of agreements about cooperation of territorial communities in accordance with the Law of Ukraine "On Cooperation of Territorial Communities"], available at: http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/06/Dovidka_stan_real_dogovor.pdf (access date October 19, 2018).
14. *Monitorynh protsesu detsentralizatsii vlady ta reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia* [Monitoring of the process of decentralization of authorities and reforming of local self-government], available at: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/346/10.12.2018.pdf> (access date October 24, 2018).
15. *Reiestr dohovoriv pro spivrobitnytstvo terytorialnykh hromad* [Register of treaties about cooperation of territorial communities], available at: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2018/06/reestr-20.12.2018.pdf> (access date October 26, 2018).
16. *Statystychnyyu schorichnyk "Investytsii zovnishnoekonomichnoi diialnosti Ukrainy"* (2008) [Statistical yearbook "Investments in foreign economic activity of Ukraine"], Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, Kyiv, Ukraine, 51 p., available at: <http://storage.library.opu.ua/online/111/3/invest.pdf> (access date October 16, 2018).
17. *Priami investytsii (aktsionernyi kapital) v ekonomitsi Ukrainy/z Ukrainy: za krainamy svitu; krainamy YeS; vydamy ekonomichnoi diialnosti; po rehionakh (2010-2017)* [Direct investments (share capital) in the economy of Ukraine / from Ukraine: by countries of the world; EU countries; types of economic activity; by region (2010-2017)], available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zd/inv_zd/pi_ak_ks_reg/pi_ak_ks_reg_u.zip (access date November 11, 2018).
18. *Poriadok provedennia monitorynhu ta otsinky rezultatyvnosti realizatsii derzhavnoi rehionalnoi polityky* [Order of monitoring and evaluating of the effectiveness of the implementation of the state regional policy], Postanova KMU dated 21.10.2015 no. 856, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2015-%D0%BF> (access date November 12, 2018).
19. *Chastka naselenykh punktiv, u yakykh vprovadzhenno rozdilne zbyrannia TPV, u zahalnyi kilkosti naselenykh punktiv rehionu* [Share of settlements, where separate collection of solid waste is implemented, in the total number of settlements in the region], available at: <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/zhkh/terretory/chastka-naselenih-punktiv-u-yakih-vprovadzhenno-rozdilne-zbirannya-tpv-u-zagalniy-kilkosti-naselenih-punktiv-regionu/> (access date November 14, 2018).

Лайко О.І., Капітанець С.В., Чехович З.В. РЕАЛІЗАЦІЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСТ І ГРОМАД НА ЗАСАДАХ ГЛОКАЛІЗАЦІЇ

Мета. Визначення перспективних напрямів і засад державної регуляторної політики щодо стимулювання сталого розвитку міст і громад в Україні на основі розрахунків, проведених за методичним підходом, що поєднує в собі індикатори сталого розвитку, визнані на міжнародному і національному рівнях, а також авторські індикатори, які враховують сучасні особливості і вплив процесів децентралізації та глокалізації на сталий розвиток міст і громад в Україні.

Методика дослідження. У статті використано такі методи наукового дослідження: діалектичний – для аналізу стану забезпечення ефективного розвитку територіальних систем господарювання на засадах сталого розвитку; аналітичний і монографічний – при опрацюванні літературних, статистичних та Internet-джерел; причинно-наслідковий – для відображення взаємозв'язку основних напрямів реалізації цілей сталого розвитку міст і громад та здатності і готовності останніх до трансформаційних змін; графічний і табличний – для наочного відображення: обчислених значень індикаторів сталого розвитку міст і громад за період 2010–2017 років, визначених їхніх відхилень від цільових значень або значень в базисному 2005 році з метою встановлення ключових трендів і характеру змін обраних показників; абстрактно-логічний – для узагальнення викладеного матеріалу і формулювання висновків з метою розробки відповідних регуляторних заходів щодо покращення стану досягнення цілей сталого розвитку національними містами і громадами в умовах децентралізації та глокалізації.

Результати. Проведено розрахунок індикаторів розвитку міст і громад в Україні за такими ключовими напрямками, які враховують вплив сталого розвитку та процесів глокалізації, децентралізації, а саме: доступність і комфортність умов проживання в містах і громадах; готовність до співпраці та спільного виконання значущих проєктів; включеність в глокалізаційні процеси (участь локальних громад в світогосподарських процесах); екологічна успішність і готовність до переходу на засади циркулярної економіки.

Встановлено, що міста і громади в Україні, розвиток котрих зазнає значних трансформаційних змін, повинні ефективно використати можливість досягнення суттєвого соціально-економічного ефекту у випадку впровадження належних регуляторних заходів. Результати проведених розрахунків за адаптованим переліком показників сталого розвитку для міст і громад свідчать про серйозні відставання від сучасних європейських трендів і цільових значень індикаторів доступності житла, участі в міжнародному інвестиційному обміні та можливості запровадження моделі циркулярної економіки. Для повноцінного включення національної економічної системи та локальних соціально-економічних підсистем до глокалізаційних процесів необхідними є розробка важелів регуляторної підтримки і провадження політики стимулювання сталого розвитку як на різних адміністративно-територіальних рівнях, так і у вимірі стратегічно важливих секторів економіки.

Наукова новизна. Розроблено адаптований для національних реалій та доступний за переліком показників методичний підхід до оцінки цілей сталого розвитку міст і громад в Україні з врахуванням сучасних впливів процесів глокалізації та децентралізації.

Практична значущість. Розроблений перелік індикаторів сталого розвитку міст і громад в умовах децентралізації становить практичний інтерес з точки зору його використання Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України для проведення аналітичних розрахунків і оцінки перспектив сталого розвитку громад в сучасних умовах.

Ключові слова: міста і громади, сталий розвиток, децентралізація, глокалізація.

Laiko O.I., Kapitanets S.V., Chekhovich Z.V. IMPLEMENTATION OF THE AIMS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE CITIES AND COMMUNITIES ON THE BASIS OF GLOCALIZATION

Purpose. The aim of the article is the determination of promising directions and principles of the state regulatory policy to stimulate the sustainable development of cities and communities in Ukraine based on calculations conducted on the methodological approach, which combines indicators of sustainable development, recognized at the international and national levels, as well as author's indicators that take into account modern features and the impact of decentralization and globalization on sustainable development of cities and communities in Ukraine.

Methodology of research. The following methods of scientific research are used in the article: dialectical – for analyzing the state of ensuring the effective development of territorial systems of management on the principles of sustainable development; analytical and monographic – in the development of literary, statistical and Internet sources; causal – to reflect the relationship of the main directions of the goals of sustainable development of cities and communities and the ability and willingness of the latter to transform change; graphic and tabular – for the visual display: calculated values of the indicators of sustainable development of cities and communities for the period 2010-2017, determined by their deviations from the target values or values in the base year of 2005 in order to establish the key trends and the nature of changes in the selected indicators; abstract and logical – to summarize the above material and formulate conclusions with the aim of developing appropriate regulatory measures to improve the state of achieving the goals of sustainable development by national cities and communities in conditions of decentralization and globalization.

Findings. The calculation of indicators of the development of cities and communities in Ukraine has been carried out in such key areas, which take into account the influence of sustainable development and processes of globalization, decentralization, namely: accessibility and comfort of living conditions in cities and communities; readiness for cooperation and joint implementation of meaningful projects; inclusion in globalization processes (participation of local communities in world economic processes); ecological success and readiness to transition to the principles of the circular economy.

It has been established that cities and communities in Ukraine, whose development is undergoing significant transformational changes, should effectively use the possibility of achieving a significant social and economic effect in the event of the introduction of appropriate regulatory measures. The results of the calculations carried out according to an adapted list of indicators of sustainable development for cities and communities indicate a serious lag behind modern European trends and target values of housing availability indicators, participation in international investment exchange and the possibility of introducing a circular economy model. It is necessary to develop regulatory support measures and

to pursue a policy of stimulating sustainable development both at different administrative and territorial levels and in the measurement of strategically important sectors of the economy to fully integrate the national economic system and local social and economic subsystems into the processes of globalization.

Originality. The methodical approach to assessing the goals of sustainable development of cities and communities in Ukraine, taking into account the current impacts of processes of globalization and decentralization, is adapted for national realities and available on the list of indicators.

Practical value. The developed list of indicators of sustainable development of cities and communities in conditions of decentralization is of practical interest in terms of use by the Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services of Ukraine for analytical calculations and assessment of the prospects for sustainable development of communities in modern conditions.

Key words: cities and communities, sustainable development, decentralization, globalization.

Лайко О.И., Капитанец С.В., Чехович З.В. РЕАЛИЗАЦИЯ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ГОРОДОВ И ОБЩИН НА ОСНОВЕ ГЛОКАЛИЗАЦИИ

Цель. Определение перспективных направлений и принципов государственной регуляторной политики по стимулированию устойчивого развития городов и общин в Украине на основе расчетов, проведенных по методическому подходу, сочетающий в себе индикаторы устойчивого развития, признанные на международном и национальном уровнях, а также авторские индикаторы, учитывающие современные особенности и влияние процессов децентрализации и глокализации на устойчивое развитие городов и общин в Украине.

Методика исследования. В статье использованы следующие методы научного исследования: диалектический – для анализа состояния обеспечения эффективного развития территориальных систем хозяйствования на принципах устойчивого развития; аналитический и монографический – при обработке литературных, статистических и Internet-источников; причинно-следственный – для отражения взаимосвязи основных направлений реализации целей устойчивого развития городов или общин и способности, готовности последних к трансформационным изменениям; графический и табличный – для наглядного отображения: вычисленных значений индикаторов устойчивого развития городов и общин за период 2010-2017 годов, определенных их отклонений от целевых значений или значений в базисном 2005 году с целью установления ключевых трендов и характера изменений избранных показателей; абстрактно-логический – для обобщения изложенного материала и формулирование выводов с целью разработки соответствующих регуляторных мер по улучшению состояния достижения целей устойчивого развития национальными городами и общинами в условиях децентрализации и глокализации.

Результаты. Проведен расчет индикаторов развития городов и общин в Украине по таким ключевым направлениям, которые учитывают влияние устойчивого развития и процессов глокализации, децентрализации, а именно: доступность и комфортность условий проживания в городах и общинах; готовность к сотрудничеству и совместному выполнению значимых проектов; включенность в глокализационные процессы (участие локальных общин в мирохозяйственных процессах) экологическая успешность и готовность к переходу на принципы циркулярной экономики.

Установлено, что города и общины в Украине, развитие которых претерпевает значительные трансформационных изменений, должны эффективно использовать возможности достижения существенного социально-экономического эффекта в случае введения надлежащих регуляторных мер. Результаты проведенных расчетов по адаптированному перечню показателей устойчивого развития для городов и общин свидетельствует о серьезных отставаниях от современных европейских трендов и целевых значений индикаторов доступности жилья, участия в международном инвестиционном обмене и возможности внедрения модели циркулярной экономики. Для полноценного включения национальной экономической системы и локальных социально-экономических подсистем в глокализационные процессы необходима разработка рычагов регуляторной поддержки и проведение политики стимулирования устойчивого развития как на разных административно-территориальных уровнях, так и в измерении стратегически важных секторов экономики.

Научная новизна. Разработан адаптированный для национальных реалий и доступный по перечню показателей методический подход к оценке целей устойчивого развития городов и общин в Украине с учетом современных влияний процессов глокализации и децентрализации.

Практическая значимость. Разработанный перечень индикаторов устойчивого развития городов и общин в условиях децентрализации представляет практический интерес с точки зрения его использования Министерством регионального развития, строительства и жилищно-коммунального хозяйства Украины для проведения аналитических расчетов и оценки перспектив устойчивого развития общин в современных условиях.

Ключевые слова: города и общины, устойчивое развитие, децентрализация, глокализация.